

Bijlage 1 - Analyse van de enquête

Om zoveel mogelijk informatie op te halen voor het onderzoek is een enquête gehouden onder (toekomstige) bewoners, buurtbewoners en mensen die beroepsmatig te maken hebben gehad met Lievingerveld. De online enquête is ook bedoeld om te zien hoe bepaalde meningen geduid moeten worden. Dat wil zeggen: komt een bepaalde mening veel voor of juist niet. Zo kan een bepaald gewicht worden gegeven aan uitspraken, overigens zonder meningen van de minderheid te negeren.

De enquête is uitgezet naar 156 mensen, van wie 132 bewoners en toekomstige bewoners. Per woonadres kon de enquête slechts eenmaal worden ingevuld. Daarnaast konden vijf buurtbewoners (leden van Dorpsbelang Holthe, Makkum, Lieving en de oud-voorzitter) de enquête invullen, alsmede 19 professionals. Deze laatste groep bestond uit betrokken (oud-)wethouders, raadsleden (per raadsfractie één enquête) en ambtenaren van gemeente, provincie en waterschap. Ook de Drentse Natuur- en Milieufederatie vulde de enquête in, in afstemming met Natuurmonumenten en Het Drentse Landschap. De professionals zijn in de meeste gevallen ook geïnterviewd.

Van de 156 personen die zijn uitgenodigd, zijn er 108 begonnen met het invullen van de enquête. Vijf personen zijn achteraf verwijderd uit de respons, omdat zij na de eerste achtergrondvragen al gestopt waren met invullen. Dit betekent dat 103 personen minimaal één inhoudelijke vraag hebben beantwoord. Dit geeft een respons van 66 procent, wat zeer hoog en representatief is voor dergelijke onderzoeken. Uiteindelijk hebben 93 de enquête volledig ingevuld. Van de 24 professionals en aanwonenden zijn er 14 gestart met invullen (een responspercentage van 58 procent). Specifieke vragen over het wonen op Lievingerveld kregen zij niet voorgelegd.

De respons onder bewoners was 67 procent. Van de 89 bewoners die meededen aan het onderzoek wonen 13 nog niet daadwerkelijk in Lievingerveld. Van de 89 deelnemende gezinnen wonen 41 in het zuidelijke deel van Lievingerveld en 27 in het noordelijke deel. Van 21 is dit niet bekend omdat de enquête anoniem kon worden ingevuld. Ruim een kwart van de deelnemende gezinnen heeft inwonende kinderen tot 18 jaar.

We analyseren de enquête door de inhoudelijke vragen een voor een bij langs te lopen.

Hoe waardeert u uw woongenot in Lievingerveld?

Het woongenot in Lievingerveld wordt hoog gewaardeerd. 80 procent van de bewoners heeft goed of zeer goed ingevuld. 5 procent geeft de waardering slecht of zeer slecht. 7 procent kon dit (nog) niet beoordelen en 8 procent is neutraal.

Bij de opmerkingen die mensen bij hun antwoord plaatsen valt op dat het woongenot op en om de eigen kavel erg hoog is, maar het woongenot in het grotere geheel meestal minder.

De mensen die niet tevreden zijn noemen een gebrek aan duurzaamheid, het lange wachten op een definitieve weg en de verplichting om lid te zijn van de Beheersvereniging. Een gemaakte opmerking over dit laatste: "Hierdoor ben je te veel verbonden met elkaar. (...) Je kunt je niet uitspreken, dan ben je meteen een outcast. Velen zeggen niets meer (...). Er ontstaan klikjes en groepjes."

Hoe waarschijnlijk is het dat u wonen in Lievingerveld zou aanbevelen aan familie, vrienden en/of bekenden?

Een derde van alle bewoners kunnen volgens deze enquêtevraag worden aangemerkt als promotors van de wijk Lievingerveld. Bijna de helft (48 procent) is passief tevreden en 19 procent is criticaster.

Wat waren de belangrijkste drijfveren om in Lievingerveld te komen wonen?

‘Wonen in het buitengebied’ wordt met 43 procent veruit het vaakst genoemd als belangrijkste drijfveer. Op afstand volgen welstandsvrij bouwen (15 procent), de grondprijs (13 procent) en een duurzame wijk (12 procent). Eén gezin noemde het naoberschap als belangrijkste drijfveer en bijna driekwart van de bewoners noemde naoberschap helemaal niet. Welstandsvrij bouwen werd het vaakst ingevuld (door 24 procent) als op één na belangrijkste drijfveer.

Tenslotte vulde 15 procent zelf een aanvullende drijfveer in. Die had vaak te maken met de nabijheid van Beilen en het treinstation. Verder waren hier drijfveren: grote kavels, tiny houses, zelf (ecologisch) bouwen en zelfvoorzienend zijn.

In hoeverre bent u vóór de aankoop van de kavel door de gemeente geïnformeerd over de voorwaarden en consequenties van het wonen op Lievingerveld?

Bewoners zijn hierover in het algemeen goed te spreken. 10 procent beoordeelt dit met onvoldoende of slecht. Kavelkopers die nog niet in Lievingerveld wonen zijn veel minder goed te spreken. Van deze 12 mensen vinden 3 de informatieverstrekking slecht.

Heeft u belemmeringen ervaren tijdens de bouw van uw woning?

Op deze vraag antwoordde 56 procent nee en 37 procent ja. Bij 7 procent van de geënquêteerden is dit nog niet van toepassing. De belemmeringen hadden vooral te maken met corona, prijsstijgingen, personeelsgebrek, schaarste aan bouwmaterialen, trage vergunningverlening, meetfouten, slecht begaanbare wegen en aannemers die afspraken niet nakwamen.

Verder worden genoemd de oorlog in Oekraïne, PFAS, onbegrip van burens, onduidelijkheid over de praktische invulling van de watertool en het niet kunnen afstemmen door afwezigheid van burens.

Heeft u met uw burens naar uw mening voldoende afstemming gehad over de bouw en de erfinrichting?

Ruim de helft (51 procent) van de ondervraagden vindt dat er voldoende afstemming met de burens is geweest. 29 procent vindt van niet en voor 20 procent is dit (nog) niet van toepassing. In het noordelijke deel van het plan zeiden meer mensen voldoende met elkaar af te stemmen (63 procent vs. 50 procent). Mensen met inwonende kinderen waren hierover ook tevredener (60 procent vs. 48 procent).

Was de afstemming er niet, dan kwam dit vaak doordat kavels van burens nog niet waren bebouwd of doordat de burens al klaar waren en er dus niets meer af te stemmen viel. De meest voorkomende opmerkingen hierbij waren ‘is door niemand gestimuleerd en ‘iedereen deed zijn eigen ding’.

In hoeverre voldoet Lieveingerveld tot nu toe aan uw verwachtingen?

Lieveingerveld voldoet wel aan de verwachtingen, maar er is ook een vrij grote groep teleurgesteld. Een op de vijf respondenten heeft 'slecht' of 'zeer slecht' ingevuld. Een kwart staat er neutraal in. Bewoners zijn tevredener dan aanwonenden en professioneel betrokkenen.

Genoemde klachten zijn: te grote bebouwingsdichtheid, een rommelige aanblik (geen samenhang in typologie, huizen uit een catalogus, veel bouwketen en -materialen), onvoldoende duurzaam, niet groen, trage kaveluitgifte, slechte wegen, illegaal gebruik gronden.

Kenmerkende opmerkingen zijn:

Veel diverse mensen hebben hun woondroom kunnen realiseren.

Goed contact met de burens, we hadden er rekening mee gehouden dat door de spelregels en mogelijkheden sommige voorzieningen langer op zich laten wachten

Ons eigen plekje is prima, jammer dat niet iedereen voldoet aan alle voorwaarden en helaas eigen belang een steeds grotere rol gaat spelen"

We zijn teleurgesteld in het ecologisch en creatief gehalte van veel huizen (er staan te veel vierkante dozen). Ook zijn de regels vaak niet opgevolgd (hoge heggen, gebruikt van bestrijdingsmiddelen, zinken dakgoten, onvoldoende waterafvoer van de weg.

Begeleiding vanuit gemeente in de latere groepen is/was matig tot slecht, waardoor er nu verschillende opvattingen en standpunten zijn tov de afgesproken spelregels. Vergunningverlening is nu willekeur, vanwege personele wisselingen.

De laatste lichteing lijkt niet door gemeente geïnformeerd over het duurzame en noaberschap deel van het plan. En ook niet over eigen verantwoordelijkheid wateropvang op kavel. Dat is erg jammer. Van deze groep lijken veel mensen ingestapt enkel voor lage grondprijs. Veel gifgebruik. Weinig eensgezindheid.

Geef voor elk van de onderstaande terreinen aan in hoeverre Lieveingerveld aan uw verwachtingen voldoet?

Verkaveling

Bebouwing

Landschappelijke invulling

De mate van duurzaamheid

De mate van naoberschap

De antwoorden op deze vraag geven een verdeeld beeld. Alle terreinen scoren zowel slecht als goed. De verschillen zijn klein. Het gebrek aan landschappelijke inpassing stelt het meest teleur. 37 procent noemt dit slecht of zeer slecht. De bebouwing, de verkaveling en de mate van duurzaamheid voldoen het meest aan de verwachtingen.

Opvallend is dat toekomstige bewoners alle vijf de aspecten een stuk hoger waarderen dan de mensen die al in Lieveingerveld wonen. Gemiddeld scoren ze bijna een 'goed', terwijl de huidige bewoners net boven 'neutraal' scoren.

De meningen van bewoners en niet-bewoners lopen hier en daar ook sterk uiteen. De landschappelijke inpassing vindt 27 procent van de bewoners goed of zeer goed. Van de omwonenden en professionals vindt slechts 1 van de 14 dit. Gemiddeld vinden de niet-bewoners de landschappelijke invulling net iets beter dan 'slecht'.

Zijn er zaken die u liever anders zou zien in Lievingerveld? Zo ja, waar en hoe zou u nog graag bijsturen?

Driekwart van de geënquêteerden zou graag nog zaken bijsturen (zie voor de details bijlage 2). Van de huidige bewoners zegt 85 procent dit. Van de kavelkopers die nog niet in Lievingerveld wonen zegt 18 procent te willen bijsturen.

Hoe waardeert u de tijdelijke wegen van Lievingerveld?

Op de tijdelijke wegen in de wijk is veel kritiek. Ruim een kwart waardeert de wegen met 'zeer slecht' en nog eens 16 procent met 'slecht'. Zowel de gemeente als de Beheersvereniging valt iets te verwijten. De keus van de gemeente om de wegen niet zelf aan te leggen wordt betreurd. Zeventien bewoners noemen dit als verbeterpunt. Een deel oppert de wegaanleg en het onderhoud alsnog door de gemeente te laten doen. Anderen vinden dat de gemeente snel meer kavels moet uitgeven, zodat de definitieve weg ook sneller aangelegd kan worden.

Zowel bewoners als niet-bewoners vinden dat de Beheersvereniging ook blaam treft. Zo duurt de besluitvorming over de soort bestrating veel te lang. Het uitblijven van een definitieve weg blokkeert ook de komst van straatverlichting, wat ten koste gaat van de veiligheid. Eén respondent oppert de wegen verschillende namen te geven in plaats van één naam (Lievingerveld) met nummers tot in de 900. Straatnamen zijn overzichtelijker en handiger voor hulpdiensten.

Hoe waardeert u de verkeersveiligheid? Op de weg Lieving en in Lievingerveld

Het minst te spreken zijn de bewoners over de verkeersveiligheid op de Lieving. Dit smalle landbouwweggetje doorsnijdt de wijk waardoor een gevaarlijke oversteekplaats is ontstaan. Verderop is de splitsing voor de richtingen Beilen en Westerbork onoverzichtelijk. Liefst 54 procent van de respondenten vindt de verkeersveiligheid slecht tot zeer slecht.

Bijna alle deelnemers aan de enquête doen suggesties over hoe de verkeersveiligheid te verbeteren (zie bijlage 3). Veel genoemd zijn maatregelen tegen te hard rijden, het snoeien van groen dat het zicht belemmert en de aanleg van een veilige oversteekplaats en extra passeerstroken.

In de wijk zelf wordt de verkeersveiligheid juist door 54 procent goed tot zeer goed ervaren. 19 procent spreekt van slecht of zeer slecht. De mensen die binnenkort in Lievingerveld gaan wonen schatten de verkeersveiligheid op de weg Lieving aanmerkelijk hoger in dan de mensen die er al wonen.

Wat vindt u van het experiment van de gemeente om bij de ontwikkeling van Lievingerveld veel aan bewoners zelf over te laten?

Het principe om veel aan de inwoners over te laten wordt hoog gewaardeerd. Bijna zes op de tien (58 procent) vinden het experiment goed of zeer goed. Eén op de vijf (19 procent) spreekt van slecht of zeer slecht. Bewoners en toekomstige bewoners waarderen het experiment meer dan aanwonenden en professionals. Bewoners van het deelgebied zuid zijn het meest positief en beoordelen het experiment gemiddeld als 'goed'. Bewoners die zich zorgen maken over hun financiën zijn veel minder goed te spreken over het experiment. In mindere mate geldt dit ook voor gezinnen met kinderen.

Tegenover de gemiddeld hoge waardering staan wel veel klachten over de uitvoering van het experiment. Enkele kenmerkende opmerkingen zijn:

Wil niet echt goed werken. We vergaderen ons suf over de weg, verlichting en afvoer regenwater

Het is een mooi idee maar de uitvoering wegens gebrek aan structuur en handhaving roept conflicten op tussen burens

Ten dele goed. Maar de wegen en het onderhoud had de gemeente in eigen beheer moeten doen

Elke socioloog had de gemeente kunnen vertellen dat dit een drama wordt, en uiteindelijk is het ook een drama geworden. De gemeente had moeten voorzien in begeleiding. Dit in de zin van een persoon of een bedrijf die bijstaat hoe je een wijk ontwikkelt.

Veel discussies, weinig rationele beslissingen en grote zorgen over de toekomst en het onderhoud. Mensen die er geen verstand van hebben nemen rare beslissingen

Goede zaak, soms hebben bewoners zelf daar nog wel wat moeite mee en kijken toch naar de gemeente om zaken op te pakken

Positieve opmerkingen zijn er ook:

Super en een pluim voor het eerste bestuur! Wij moeten nog wel ons besluitvormingsproces verbeteren

Heel goed, zelf verantwoordelijkheid is gezond voor de mens. Weer leren in contact te staan en regie te nemen. Als het goed gaat, maar ook als het even niet wil. We kunnen het heel goed zelf regelen.

Leuk en goed, hier hebben we voor gekozen

Prima experiment, meer ondersteuning van de gemeente in de besluitvorming zou welkom zijn

Hoe beoordeelt u de rol/betrokkenheid van de gemeente bij de ontwikkeling van Lieveingeveld?

Bijna de helft van de geënquêteerden (46 procent) vindt het optreden van de gemeente te los en ruim een kwart (28 procent) vindt het precies goed. 7 procent vindt de gemeente te sturend – en dit betreft alleen (toekomstige) bewoners. Voor 19 procent van de ondervraagden was deze vraag niet van toepassing.

In wijkdeel noord vindt 62 procent van de bewoners dat de gemeente te soepel is, terwijl in wijkdeel zuid 38 procent dit vindt. De kritiek op de rol van de gemeente is groter bij bewoners die zich zorgen tot veel zorgen maken over de betaalbaarheid van de wegen en andere infrastructuur. Van deze groep vindt rond 70 procent het optreden van de gemeente te los.

Hoe beoordeelt u de mate waarin de gemeente u vrijheid heeft gegeven?

De verkregen vrijheid op het eigen erf wordt hoog gewaardeerd. Driekwart (76 procent) van de bewoners vindt dit goed of zeer goed. Slechts twee bewoners en één niet-bewoners zijn er negatief over.

De vrijheid die de bewoners kregen in de wijk als geheel wordt minder hoog gewaardeerd. Hier is 42 procent positief over en 17 procent negatief. 23 procent zei deze vraag (nog) niet te kunnen beantwoorden.

Kunt u zich vinden in het aantal gestelde regels vanuit de gemeente?

71 procent kan zich vinden in het aantal regels dat de gemeente heeft gesteld. 12 procent zegt dat er te weinig regels zijn en 7 procent vindt het te veel.

Veel opmerkingen bij deze vraag gaan over het gebrek aan handhaving van de regels. Enkele kenmerkende kritische opmerkingen zijn:

Wanneer je kijkt naar hoe er over Lievingerveld gesproken is als een wijk waarin minder regels zijn. Zijn er in de praktijk eigenlijk meer regels, en is alleen welstand en de vorm van de kavel regelvrij

Met name de plaats van de woning op het kavel en de toegestane hoogte van de woning biedt te veel ruimte, waardoor woningen soms in de schaduw van de woning van de burens staan.

Alleen er wordt niet gehandhaafd door de gemeente. Bijvoorbeeld te grote woningen op te kleine kavels, woningen die bijna op de straat gebouwd worden enz. enz. De bedoeling was toch ruim opgezette kavels en geen projectontwikkelaars?

Goed, behalve de onuitvoerbaarheid van de watertool.

Wat vindt u van de wijze waarop vanuit de gemeente toezicht wordt gehouden op het naleven van de regels?

Toezicht en handhaving zijn een heikel punt in Lievingerveld. 64 procent vindt dat de gemeente niet of onvoldoende handhaaft. Slechts 1 procent vindt de gemeente te streng. 14 procent vindt het precies goed en nog eens 21 procent heeft geen mening. Negen van de elf niet-bewoners die deze vraag invulden vinden de gemeente te los.

Uit de opmerkingen bij deze vraag blijkt dat de meeste mensen nog niets hebben gemerkt van toezicht of handhaving. Er klinkt ook een nuancering:

Eerst maar even laten gebeuren en er gaat veel goed, weinig aan te duiden als exces.

Hoe waardeert u het functioneren van partijen binnen de ontwikkeling van Lievingerveld?

Hier is gevraagd naar de mening over het functioneren van de gemeente, de Beheersvereniging, de Naoberschapvereniging en de bewoners zelf. De gemeente krijgt de slechtste beoordeling. Vier op de tien (39 procent) vinden het functioneren slecht of zeer slecht. De beheersvereniging scoort het best, met zes op de tien (59 procent) die deze vereniging goed of zeer goed vinden functioneren.

Over het functioneren van de Naoberschapsvereniging zijn de meningen het meest verdeeld. De naoberschapvereniging wordt voornamelijk positief beoordeeld. Bijna een op de vijf kan deze vereniging niet beoordelen, omdat er te weinig over bekend is. De individuele bewoners functioneren volgens de enquête gemiddeld neutraal tot goed. De beoordeling is lager dan die van de bewonersverenigingen. 16 procent vindt dat de bewoners slecht of zeer slecht functioneren. Slechts 5 procent vulde hier 'zeer goed' in.

Opmerkingen:

Gemeente: Van grote betrokkenheid bij de start tot onzichtbaarheid nu

De gemeente meet met twee maten. Het werk voor de Beheersvereniging is te ingewikkeld

Het bestuur van de Beheersvereniging doet wat binnen haar mogelijkheden ligt, maar is voor een belangrijk deel afhankelijk van wat de gemeente doet of nalaat. De inwoner mag best wat kritischer naar zichzelf kijken. Draag ik mijn steentje wel voldoende bij om een Naoberschap te ontwikkelen?

De beheersvereniging en het naoberschap doen hun best en dat waarderen we. Maar een klein deel van de bewoners zelf heeft echt interesse in het naoberschap

De besluiteloosheid van de Beheervereniging is wel erg opvallend. Bijv. de besluitvorming over de wegen

Beheersvereniging is te veel bezig met randzaken en te weinig met de essentie van beheer (nl weg, water onderhoud en aanleg). Veel inwoners zijn consumptief van karakter.

Lukt niet om een gulden middenweg te vinden. Iedereen is bezig eigen mening rond te krijgen

Een paar mensen snappen het naoberschap niet zo goed en kunnen slecht in wij als gemeenschap denken (heeft te maken met mindere voorselectie en informatie bij aanschaf kavel)

Groepvorming door gedeelde belangen

Vrijwilligers zijn lastig te vinden

Zeer betrokken inwoners en besturen. Veel respect voor hun inzet.

In hoeverre wilt u bij een eventuele uitbreiding van de wijk invloed hebben op...?

Bij een eventuele uitbreiding van de wijk willen de geënquêteerden vooral veel invloed hebben op de landschappelijke invulling. Bijna de helft (47 procent) noemt dit. Daarna wordt de verkaveling als belangrijkste gezien. Het uiterlijk van de huizen wordt het minst genoemd. Twee derde (67 procent) hoeft hier geen invloed op te hebben. De mate waarin duurzaam wordt gebouwd wordt door bijna de helft (48 procent) van ondergeschikt belang geacht. Onder de 29 procent die hier wel veel invloed op wil hebben zijn veel niet-bewoners.

Zou u voor de eventuele invulling van het extra plandeel meer regie vanuit de gemeente willen?

Dit ligt dicht bij elkaar. 48 procent wil meer regie van de gemeente en 52 procent niet. Uit veel opmerkingen blijkt dat bewoners de spelregels niet willen veranderen.

Opmerkingen bij meer regie:

Actiever de spelregels meegeven aan nieuwe bewoners, meer handhaving, proactiever grond uitgeven. Kavelpaspoorten vastleggen in bestemming, zodat er niet buiten de 25% bouwoppervlak kan worden gebouwd.

De gemeente is debet aan het probleem van grond die over is gebleven. Dus de gemeente zou moeten zorgdragen voor zo min mogelijk woningen met zoveel mogelijk grond gebruikt.

Er is woningnood en net als ik en vele anderen is LV een oplossing. Dat wat projectontwikkelaars bouwen (lees: waar ze het meeste geld aan kunnen verdienen) is niet wat mensen zoeken

Heldere selectie van bewoners op basis van uitgangspunten, groen, duurzaam en gezamenlijk. Welstandsvrij bouwen door particulieren. Geen flats of woonwijk blokken Deels groen laten ter compensatie volle delen Lievingerveld

Meer regie in het voor proces zodat Lievingerveld een nog leukere wijk wordt om in te wonen (te denken valt aan wandel doorsteekjes, paden, openbaar groen, speelvoorzieningen etc.)

Opmerkingen bij minder regie:

Zeker niet. Helemaal strijdig met de uitgangspunten waarin wij ons begeven hebben.

De gemeente heeft laten zien zelf niet in staat te zijn om Lievingerveld zo in te delen/richten als dat oorspronkelijk bedoeld was, waarom nu dan wel?

Eerst bestemmingsplan afwerken waarvoor wij allen hebben getekend, dus 150 kavels uitgeven en bebouwen. Dan pas gaan denken aan lievingerveld 2e fase.

Geen regie, wel begeleiding en ondersteuning en vinger aan de pols houden ivm toepassing van de spelregels

Laat de bewoners het nu zelf bedenken! De gemeente heeft slechts een faciliterende en 'meedenkende' rol (reikt expertise aan en financiële middelen). Het is de mogelijkheid om elkaar op Lievingerveld te vinden en Naoberschap te ontwikkelen.

In hoeverre maakt u zich in het algemeen zorgen over de kosten voor de aanleg van wegen en nutsvoorzieningen in de wijk?

42 procent van de ondervraagden maakt zich geen zorgen en nog eens 37 procent maakt zich 'enigszins zorgen'. 22 procent heeft wel zorgen of grote zorgen over de kosten van de infrastructuur.

Opmerkingen van mensen die zich geen zorgen maken:

Als bewoners hebben we veel geld in kas, wat voldoende lijkt te zijn. Het huidige wegontwerp is eigenlijk te ruim voor de wijk en kan soberder/smaller worden uitgevoerd.

We moeten het sober en landschappelijk inrichten. Daarvoor zijn de financiële middelen toereikend

Opmerkingen van mensen die zich wel zorgen maken:

Elke maand dat er niet besloten wordt over bestrating worden de producten duurder. Met het grote aandeel onverkochte grond is er ook minder 'in de pot' dan begroot. Ik durf te stellen dat aanleg van een weg nu al in het gedrang is.

Jaren geleden waren de stenen veel goedkoper en het leggen daarvan. Nu zijn er steeds hoge reparatiekosten en er is nog nergens uitzicht op een gewone straat.

Het duurt te lang, en de prijzen stijgen door. Ook het onderhoud blijft geld kosten